

ження споживання близько 400 млн м³ паливно-енергетичних ресурсів. Економічний ефект становить 5560 млн грн.

З метою економії енергетичних ресурсів УМГ «Львівтрансгаз» з 2005 р. проводить політику енергозбереження, яка дала можливість зменшити питому витрату енергоресурсів на транспортування 1 тис. м³ на 100 км з 29,74 кг умовного палива (у 2005 р.) до 25,70 кг умовного палива, тобто на 14 % [5].

У результаті отриманих ефектів від впровадження заходів з енергозбереження в УМГ «Львівтрансгаз» вдалось зберегти 8227,6 млн грн.

Позитивні результати в області енергозбереження в УМГ «Львівтрансгаз» досягнуто за рахунок конкретних заходів, передумовами до яких були:

- розробка нормативно-методичної бази з питань енергозбереження, планування та обліку витрат енергоресурсів;
- створення мобільних лабораторій з виявлення та усунення витоків природного газу;
- оснащення об'єктів газотранспортної системи діагностичним обладнанням.

Таким чином, формування програм стратегічного розвитку (наприклад, «Стратегія розвитку на 2012–2014 рр.», розроблена УМГ «Львівтрансгаз») забезпечує визначення стратегічної мети, стратегічних цілей і завдань за

всіма напрямками діяльності підприємства, що реалізуються через конкретні управлінські рішення, та впливає на досягнення ключових показників діяльності підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Енергетична стратегія України на період до 2030 року [Електронний ресурс]: схвалено розпорядженням Кабміну України від 15 берез. 2006 р. № 145-р. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/signal/kr06145a.doc>. – Назва з екрана.
2. Перфілосо О. Є. Проблеми та перспективи відродження вітчизняної електроенергетики в контексті реалізації «Енергетичної стратегії України на період до 2030 року» / Перфілосо О. Є. // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 11. – С. 30–39.
3. Кравченко Т. Сучасний стан і перспективи розвитку енергетичної галузі України / Кравченко Т. // Економіст. – 2008. – № 6. – С. 32–37.
4. Бондарчук В. В. Енергозбереження – основна стратегія розвитку теплоелектроцентралей України / Бондарчук В. В. // Економіка та держава. – 2009. – № 6. – С. 56–65.
5. Срібнюк С. М. Ефективність впровадження заходів по економії енергоресурсів на підприємствах водопровідно-каналізаційного господарства / Срібнюк С. М. // Економіка та держава. – 2008. – № 9. – С. 79–81.

УДК 332.1:338.483.1

АКТИВІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТУРИСТСЬКО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

С. М. Вязовик, кандидат економічних наук

Наслідки затяжної світової фінансової кризи актуалізують питання про перспективи розвитку рекреації в окремих регіонах. Оскільки подорожі – далеко не перша потреба людини, значить, і відмовитися від них не так уже й складно. На випадок грошового краху, наявні накопичення усі намагаються вкладати в

товари, які не втратять своєї цінності. Також в умовах кризи зростає безробіття, що зовсім залишає без доходів частину населення і унеможливує оплату їх відпочинку. При цьому наслідки впливу кризи можуть торкнутися і ділового туризму, оскільки ділові поїздки пов'язані з участю або відвіданням спеціалізо-

ваних виставок, а це фінансується з рекламного бюджету компанії. Оскільки в умовах кризи скорочуються рекламні бюджети фірм, тому, як наслідок, знижується кількість ділових поїздок. Через нестабільну економічну ситуацію може привести до збройних виступів, сутичок. У такій ситуації туристи бояться залишити свою країну, бояться потрапити в епіцентр конфлікту, хвилюючись за свою фізичну цілісність і безпеку.

Усі ці наслідки кризи тягнуть за собою зниження привабливості туристично-рекреаційної сфери і як результат скорочення інвестицій у будівництво готелів, пансіонатів, санаторіїв, ресторанів, розважальних комплексів, а отже, і зниження темпів зростання регіону в цілому.

У стратегічній перспективі регіональна політика у туристично-рекреаційній сфері повинна стати за актуальністю в один ряд з інноваційною чи соціальною політикою і в значній мірі бути орієнтованою на активізацію внутрішнього потенціалу туристсько-рекреаційної дестинації.

Розглядаючи сутність і структуру туристично-рекреаційного потенціалу на регіональному рівні, необхідно відзначити праці з даної проблематики вітчизняних таких учених: З. В. Герасимчука, Б. М. Данилишина, Н. Є. Нефедова, Л. Н. Черчик, В. В. Яворської, а також російських: Т. Е. Бердникової, Н. Е. Зіміна, І. В. Зоріна, О. Б. Ковальова, А. С. Кускова, М. В. Мельника, Б. А. Райзберга, А. М. Сазикіна, Л. С. Сосненко та ін.

Однак, на даний момент часу не існує єдиної думки з приводу визначення поняття «туристсько-рекреаційний потенціал дестинації», його структури та класифікації.

Метою даної статті є виявлення елементного складу сукупного туристично-рекреаційного потенціалу дестинації для розробки моделі процесу його активізації в умовах затяжної економічної кризи.

Розвиток туристично-рекреаційної дестинації неможливий без наявності потенціалу. При цьому сам термін «потенціал» має кілька значень залежно від області застосування. Так в економіці потенціал розглядається як здатність деякого економічного об'єкта здійснювати певну діяльність. В різних галузях економі-

ки дане поняття також трактується по-різному, при цьому деякі вчені розглядають поняття «туристсько-рекреаційний потенціал» як єдине поняття, інші – окремо «туристський потенціал» і «рекреаційний потенціал». Деякі автори вважають, що вживання формулювання «туристсько-рекреаційний» не виправдане, оскільки свідомо містить у собі дублювання [3]. Автори рекомендують роздільне використання цих понять – «туристський потенціал» і «рекреаційний потенціал».

Існує й інша думка, яка полягає в тому, що туризм є складовою частиною рекреації [5], так наприклад, турист, оглядає історичні пам'ятники приморського міста дихає морським повітрям, отже, використовує рекреаційні ресурси, а в разі «військового туризму» наявність даних ресурсів не є обов'язковим. Тому з огляду на розвиток нових напрямів туристичного бізнесу, для надання яких повною мірою не задіюються рекреаційні ресурси, на нашу думку, доречно використовувати єдине поняття «туристсько-рекреаційний потенціал».

А. С. Кусков у своїй праці «Основи туризму» туристський потенціалом трактує як усю сукупність природних, культурно-історичних і соціально-економічних передумов для організації туристської діяльності на певній території [3]. У своїй книзі «Рекреаційна географія» Д. В. Ніколаєнко визначає рекреаційний потенціал як сукупність природних і соціокультурних передумов для організації рекреаційної діяльності на певній території [4].

А. М. Сазикін, один із провідних російських фахівців в області рекреаційної географії, вважає, що з'являються публікації, які спотворюють теорію рекреаційної географії [5]. Наприклад, І. В. Зорін і В. А. Квартальнов рекреаційним потенціалом називають «відношення між фактичною і гранично можливою чисельністю туристів, яка визначається на основі наявності рекреаційних ресурсів» [2]. Потенціал не може бути «відношенням», хоча його вивчення дозволяє оцінити гранично можливу чисельність туристів. Сам А. М. Сазикін розуміє рекреаційний потенціал території як сукупність природних, культурно-історичних і соціально-економічних передумов

для організації рекреаційної діяльності, а головною складовою частиною рекреаційного потенціалу є рекреаційні ресурси.

Рекреаційні ресурси - компоненти природного середовища і феномени соціокультурного характеру, які, завдяки певним властивостям, можуть бути використані для організації рекреаційної діяльності [4]. Отже, в порівнянні з «рекреаційним ресурсом» поняття «рекреаційний потенціал» є більш широким.

Туристсько-рекреаційний потенціал дестинації являє собою складну систему, яку можна розглядати в аспекті ресурсного, виробничого й економічного потенціалів. Ґрунтуючись на запропонованій А. В. Виноградовим «концептуальній схемі структури туристського потенціалу регіону» [1], у якій кожний наступний потенціал включає в себе попередній, структуру туристично-рекреаційного потенціалу дестинації можна представити в такому вигляді:

- ресурсний потенціал являє собою сукупність природно-кліматичних, культурно-історичних ресурсів, а також включає в себе лікувально-курортний і професійно-кадровий потенціал, які в цілому формують привабливість дестинації;

- виробничий потенціал, який включає в себе ресурсний потенціал, інфраструктурний характеризує наявність і стан організацій, що забезпечують його експлуатацію в туристських цілях (готелі, транспорт, торгові установи та інші організації туристської інфраструктури) і рекреаційних (санаторії і пансіонати);

- економічний потенціал, який включає в себе інформаційний, фінансовий (сукупність залучених і власних ресурсів), виробничий потенціал і організації, що забезпечують просування і споживання туристсько-рекреаційних продуктів кінцевим споживачем.

Таким чином, про туристсько-рекреаційний потенціал дестинації слід говорити як про інтегральний потенціал, який являє собою динамічну сукупність економічного потенціалу, функціонування якого зумовлено принципами синергізму для формування конкурентоспроможного туристського та рекреаційного продукту, здатного задовольнити потреби туристів і рекреантів у різноманітних послугах і товарах.

Виявлення туристсько-рекреаційного потенціалу можливе за допомогою створення еколого-рекреаційного і культурно-історичного паспорта дестинації, при цьому дана задача не є найскладнішою, оскільки зараз практично на будь-якій давно освоєній території є звід пам'яток історії та культури, природних об'єктів, що охороняються, докладні відомості про об'єкти соціально-культурної сфери – музеї, готелі, ресторани, санаторії, бази відпочинку і т. ін.

Більш складною є оцінка наявного туристично-рекреаційного потенціалу. Вона повинна враховувати унікальність наявних об'єктів, відмінності в їх доступності та щільності розміщення в межах дестинації, а також різноманітність і комплексність наявних об'єктів, їх фізичний стан.

Не таємниця, що велика частина регіонів характеризується низькою щільністю розміщення туристично-рекреаційних об'єктів, їх слабкою транспортною доступністю, поганим фізичним станом і відсутністю комплексності. До суб'єктів України з високим туристично-рекреаційним потенціалом можна віднести кримський і карпатський регіони, решта, які навіть володіють високим потенціалом, мають особливості, що ускладнюють його використання або погіршують якісні характеристики, що знижує його загальну оцінку. До одних із основних негативних чинників можна віднести екологічну обстановку, яка негативно позначається на привабливості дестинацій у цілому, особливо в промислових центрах.

Але, незважаючи на це, необхідно визначати перспективи використання туристично-рекреаційного потенціалу. Тут дуже важливо розробити модель організації туристсько-рекреаційної сфери дестинації, визначити території, які в першу чергу потребують концентрації зусиль і засобів на їх розвиток, а також резервні території і ті, де розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури недоцільний.

Для грамотного й ефективного управління потенціалом туристично-рекреаційної дестинації, по-перше, необхідно розробити і застосувати такі параметри його оцінки:

- якісну та кількісну оцінку ресурсів;

- оцінку структури потенціалу та ступінь використання окремих потенціалів;
- оцінку можливостей використання та інтенсифікації ресурсів;
- оцінку факторів, що стримують розвиток туристично-рекреаційної дестинації;
- оцінку рівня конкурентоспроможності самої туристсько-рекреаційної дестинації, для подальшого залучення вітчизняних і зарубіжних споживачів.

Очевидно, що при кількісній оцінці туристсько-рекреаційного потенціалу дестинації необхідно застосовувати визначаючі коефіцієнти (індекси) з поправкою на ресурси, що мають обмежений і унікальний характер, тобто враховувати якісні характеристики.

При такому підході ключове місце посідає оцінка рекреаційних ресурсів, яка доповнюється оцінкою соціально-економічних факторів, що впливають на розвиток дестинації. Загальна логіка оцінки передбачає послідовне визначення окремих показників об'єктів оцінки, загальну оцінку окремих компонентів потенціалу туристсько-рекреаційної дестинації,

і в підсумку – загальну інтегровану оцінку туристсько-рекреаційного потенціалу.

На другому етапі, на основі результатів перерахованих вище оцінок, здійснюється підготовка та реалізація перспективної моделі активізації внутрішнього потенціалу туристсько-рекреаційної дестинації. В ході реалізації такої моделі встановлюється режим експлуатації рекреаційних територій, переглядаються норми навантаження на природні ресурси, в разі необхідності резервуються території для відновлення ландшафтів і поліпшення санітарного стану рекреаційних територій.

У процесі реалізації програми (моделі) необхідний систематичний облік стану туристських і рекреаційних ресурсів і визначення їх значення в розвитку дестинації, які можливі при введенні системи туристських і рекреаційних кадастрів. Процес активізації внутрішнього потенціалу туристсько-рекреаційної дестинації може бути представлений у вигляді поданого алгоритму (рис.).

Рис. Модель процесу активізації внутрішнього потенціалу туристсько-рекреаційної дестинації

З моделі видно, що свідомо не розглядали питання фінансування та наявності джерел, оскільки при грамотній регіональній політиці, раціональному використанні інтегрованого туристсько-рекреаційного потенціалу та якісної рекламної кампанії не складно залучити зовнішні та оптимізувати внутрішні фінансові кошти. При цьому ефект від рекламної кампанії буде безпосередньо залежати від своєчасного інформування потенційних споживачів туристсько-рекреаційних послуг та інвесторів за допомогою сучасного інформаційного забезпечення, яке також дозволить оптимізувати внутрішній потенціал туристично-рекреаційної дестинації.

Таким чином, представлена модель процесу активізації внутрішнього потенціалу туристсько-рекреаційної дестинації є об'єктивним інструментом процесу управління, оскільки акцентується увага на ресурсному потенціалі та його поновлення на інтенсивній основі.

На нашу думку, сьогодні залишається гострою проблемою розрізненість суб'єктів у туристсько-рекреаційній сфері, безконтрольність їхньої діяльності, що призводить до серйозних наслідків, прямо впливає на екологічну обстановку і привабливість дестинації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виноградов А. В. Методические основы управления туристским потенциалом региона (на примере Санкт-Петербурга и Ленинградской области) : автореф. дис. на соискание ученой степени д-ра экон. наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством (рекреация и туризм)» / А. В. Виноградов. – С.Пб., 2010. – 22 с.
2. Зорин И. В. Энциклопедия туризма / И. В. Зорин, В. А. Квартальнов. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 364 с.
3. Кусков А. С. Основы туризма : учебник / А. С. Кусков, Ю. А. Джаладян. – М. : КНОРУС, 2008. – 400 с.
4. Николаенко Д. В. Рекреационная география : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Д. В. Николаенко. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 288 с.
5. Сазыкин А. М. Полевые заметки географа о проблемах терминологии в рекреационной географии и туризме / А. М. Сазыкин // Туризм на Дальнем Востоке: Бизнес, инвестиционные стратегии, образование и экология : материалы региональной науч.-практ. конф., 16–17 мая 2001 г. – Владивосток : Дальтур-2001, 2002. – С. 306–310.

УДК 330.111.62

ГЕНЕЗИС ПРОТОФОРМ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

І. А. Брайловський, кандидат економічних наук

Взаємодія держави і бізнесу у рамках проектів державно-приватного партнерства (ДПП, Public Private Partnership) з кінця 90-х рр. ХХ ст. стала одним із провідних інструментів ефективної реалізації суспільно-значимих програм, особливо в інфраструктурних секторах.

У сучасних наукових публікаціях, присвячених проблемам ДПП, історичні аспекти формування взаємодії державного та приватного секторів економіки зазвичай розгля-

даються або побічно, або характеризуються лише окремі її компоненти. Такий підхід не лише не дозволяє простежити весь історичний ланцюжок розвитку ДПП, але й визначити, чим обумовлена потреба такої взаємодії, якими були спонукальні мотиви партнерства, які його форми застосовувалися і які з них можуть бути використані на даному етапі економічного розвитку. З огляду на це, розгляд генезису протоформ ДПП є актуальним.